

трасологічних досліджень у розслідуванні розбійних нападів необхідно впроваджувати в практику нові методи трасологічних досліджень.

3. Співпраця з науковцями та експертами-трасологами. Для вирішення складних і нестандартних завдань, пов'язаних з використанням трасологічних досліджень, виникає необхідність співпрацювати з науковцями та експертами-трасологами.

1. Єфімов А.М., Корнієнко В.В. Трасологічні дослідження при розслідуванні розбійних нападів: навчальний посібник. Київ: Академія Внутрішніх справ України, 2010. 128 с.

2. ЗВІТ Національної поліції України про результати роботи у 2022 році. URL:https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_polic_2022.pdf (дата звернення: 06.12.2023).

3. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III : станом на 1 груд. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 06.12.2023).

4. Буткевич М.І., Іванов В.О., Сідоров В.В. Трасологічні дослідження при розслідуванні злочинів: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 352 с.

Олександр Бородін

ад'юнкт кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ, ЯКА ВЧИНЯЄТЬСЯ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Розслідування кримінальних правопорушень в переважній більшості випадків потребує використання специфічних знань від уповноважених осіб. В розрізі зазначеного вважаємо доречною тезу М. М. Єфімова, який зауважував, що «...процес розслідування протиправних діянь вимагає від працівників правоохоронних органів застосування максимального набору можливих засобів і методів. Одним з найбільш розповсюджених засобів, що застосовується в будь-якому кримінальному провадженні, є використання спеціальних знань. Даний аспект має свої характеристики як стосовно суб'єкта його можливого використання, так і відносно його форм. Крім того, в науковій літературі донині йде полеміка з приводу інформаційного наповнення терміна «спеціальні знання» [1, с. 268]. Розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, також потребує використання спеціальних знань.

Стосовно формулювання визначення вказаної наукової категорії, то,

для прикладу, В. М. Ревака вказував на застосування «...терміна «спеціальні пізнання», під якими він розуміє сукупність будь-яких пізнань на сучасному етапі їхнього розвитку в галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла, отриманих у результаті професійної підготовки і фахової освіти, за винятком професійних правових пізнань суб'єкта доказування (органу дізнання, слідчого, прокурора, суду), використовуваних з метою виявлення і розслідування злочинів у порядку, передбаченому кримінально-процесуальним законом» [3, с. 177].

Зі свого боку М. Г. Щербаківський вказував, що «...вміння експерта насамперед вказує на те, що він знає, як провести дослідження, тобто володіє знаннями про об'єкт дослідження та способи вилучення з нього необхідної інформації. Тому в поняття «вміння» необхідно включити знання про об'єкти та методи, методики дослідження. З іншого боку вміння завжди є застосуванням знань, тобто недостатньо просто знати щось про предмет, необхідно опанувати цілим рядом дій та операцій для того, щоб застосувати ці знання. Таким чином, уміння – це цілеспрямовані дії (операції, дослідження) з об'єктом на основі знання про нього. У цьому сенсі виконання дії на основі навичок стає автоматичним. У свідомості обізнаної особи, наприклад, висуваються на передній план цілі, заради яких виконуються дії, й умови, в яких вони протікають, а також їх можливі результати. На підставі викладеного автор вважає, що включення в поняття «спеціальні знання» вмінь і навичок є зайвим, не відповідає прийнятим у педагогіці та психології положенням. Тому цілком правильним є роз'єднання законодавцем спеціальних знань і навичок їх застосування у спеціаліста в кримінальному провадженні (ст. 71 КПК України)» [6, с. 225-226].

З приводу цілей використання спеціальних знань, то К. О. Чаплинський формулює їх наступним чином: «...визначає сприяння повному і швидкому розкриттю та розслідуванню злочинів, встановлення істини у кримінальній справі, дослідження певних об'єктів і явищ, отримання необхідних відомостей для встановлення обставин, що мають значення для правильних та обґрунтованих рішень по справі; сприяння виявленню, фіксації і вилученню доказів та з'ясуванню спеціальних питань, що виникають при проведенні слідчих дій» [5, с. 236].

Відносно формування терміна досліджуваної наукової категорії, то, на нашу думку, найбільш точно та стисло їх визначають В. С. Кузьмічов та І. В. Пиріг: «...сукупність теоретичних знань, практичних умінь і навичок у галузі науки, техніки, мистецтва чи ремесла, набутих у результаті спеціальної теоретичної підготовки або професійного досвіду роботи, що використовуються з метою розкриття, розслідування та запобігання злочинам» [2, с. 14].

З огляду на приведені позиції науковців вважаємо за необхідне сформулювати власне авторське визначення спеціальних знань як системи незагальновідомих в кримінальному провадженні наукових, технічних і практичних знань, отриманих під час професійного навчання або праці за

окремою спеціальністю особою, яка залучена в якості спеціаліста або експерта з метою допомоги уповноваженій особі для встановлення різноманітних обставин протиправного діяння, що потребують їх застосування.

А вже щодо класифікації спеціальних знань, то ми поділяємо твердження В. В. Тіщенко, який виокремлює серед них такі, як-от: «...безпосередні, тобто такі, що прямо спрямовані на збирання й отримання доказів; опосередковані, тобто ті, що сприяють збиранню й оцінці доказів» [4, с. 351-352].

Підсумовуючи, зазначимо, що нами надано авторське визначення спеціальних знань як системи незагальновідомих в кримінальному провадженні наукових, технічних і практичних знань, отриманих під час професійного навчання або праці за окремою спеціальністю особою, яка залучена в якості спеціаліста або експерта з метою допомоги уповноваженій особі для встановлення різноманітних обставин протиправного діяння, що потребують їх застосування. Слід також наголосити, що на основі опрацювання та аналізу судово-слідчої практики нами було встановлено такі основні форми використання спеціальних знань під час розслідування торгівлі людьми, яка вчиняється в умовах збройних конфліктів, а саме: безпосереднє використання уповноваженою особою спеціальних знань під час здійснення окремих процесуальних дій; консультації фахівців під час аналізу та оцінки уповноваженою особою початкового матеріалу для внесення даних в ЄРДР; збір інформації стосовно протиправного діяння завдяки залученню відповідних спеціалістів для застосування техніко-криміналістичних засобів отримання та фіксації інформації під час проведення окремих процесуальних дій; призначення судових експертиз.

---

1. Єфімов М. М. Використання спеціальних знань під час розслідування злочинів проти моральності. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2020. № 2. С. 268–274.

2. Кузьмічов В. С., Пиріг І. В. Використання спеціальних знань при розслідуванні розкрадань вантажів на транспорті: монографія. Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ; Ліра ЛТД, 2008. 168 с.

3. Ревака В. М. Форми використання спеціальних пізнань в досудовому провадженні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2006. 206 с.

4. Тіщенко В. В. Щодо використання спеціальних знань у кримінальному провадженні. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (27 листопада 2013 р., м. Одеса). Одеса: «Юридична література», 2013. С. 349–353.

5. Чаплинський К. О. Тактика використання спеціальних знань у системі тактичного забезпечення досудового розслідування. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2011. Спецвипуск. С. 232–238.

6. Щербаківський М. Г. Співвідношення спеціальних знань з уміннями та навичками. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М. В. Салтевського* (м. Харків, 08 листоп. 2017 р.). МВС України. Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 225–226.